

22. juli-kommisjonen

Begrenset

BEGRENSET

Lagret 19.09.2012 INTERVJUREFERAT

KOPI

Tid	Torsdag 7. juni 2012, kl 1015
Sted	Kommisjonens lokaler i Akersgata 51, Oslo
Intervju av	Knut Storberget, stortingsmedlem, tidligere justisminister (2008–2011)
Intervjuere	Alexandra Bech Gjørsv, leder for 22. juli-kommisjonen m/ alle kommisjonsmedlemmer til stede Bjørn Otto Sverdrup, leder Sekretariatet, 22. juli-kommisjonen og Olav Njølstad, Kristin Rande og Åsne Julsrud fra Sekretariatet
Andre til stede/re	Erik Arvnes, PwC (sikring/dokumentasjon)

*19.09.2012
T.B.*

Formelle forhold:

Storberget var i forkant av intervjuet gitt skriftlig underretning om bakgrunnen for at kommisjonen ønsker hans forklaring, og de rettslige og praktiske rammer for intervjuet.

Han ble gjort kjent med muligheten til å la seg bistå av en rådgiver, tillitsmann eller annen person, og at han ikke har plikt til å forklare seg for kommisjonen.

Han ble videre gjort kjent med at det ble tatt lydopptak, som ville bli lagret, og at det ville bli utarbeidet referat for signering som også ville bli lagret.

Han ble også gjort kjent med at referatet vil kunne bli gjort tilgjengelig for andre enn kommisjonen, for eksempel dersom hensynet til sakens opplysning, ivaretagelse av partsrettigheter eller oppfyllelse av lovpålagte krav gjør dette nødvendig. Han ble også gjort kjent med at kommisjonen er bundet av offentliglovas regler om innsyn i dokumenter. Han ble også gjort kjent med at opplysninger fra referatet ville kunne bli brukt i kommisjonens rapport.

Han ble gjort kjent med sine rettigheter til å kreve innsyn etter pol § 18 og retting etter pol §§ 27 og 28.

Storberget samtykket i å la seg intervju på ovennevnte forutsetninger.

Knut Storberget, 7. juni 2012

K

1. Egen bakgrunn

Storberget er utdannet jurist ved UiO og har grunnfag statsvitenskap. Han har praktisert som advokatfullmektig i Oslo, hatt egen advokatpraksis på Elverum og i Oslo, prosedert i alle rettsinstanser, avlagt prøve i Høyesterett og vært fast forsvarer ved Eidsivating lagmannsrett og Sør- Øfstedal tingrett. Han har hovedsakelig jobbet med strafferett.

Storberget var stortingsrepresentant i perioden 2001 – 2005 og medlem av justiskomiteen hvor han i stor grad hadde ansvar for kriminalomsorgen.

I perioden 2005 til 11.11.2011 var han justisminister. Han valgte å trekke seg som statsråd av hensyn til familien. I dag er han stortingsrepresentant.

2. Rollen som justisminister

2.1 Innledning

Da Storberget ble justisminister opplevde han å komme til et sterkt embetsverk med stor grad av juridisk forankring. Han viste til tidligere justisminister Inger Louise Valle's bok som peker på at hun kom til et upolitisk og embetsstyrt departement, men at departementet siden den gang har blitt stadig mer politisert.

Da han tiltrådte i 2005 ble han overrasket over at JD var mer parat politisk enn først antatt. Han viste til at det første notatet han mottok fra lovavdelingen tok for seg hvilke konsekvenser Soria Moria erklæringen hadde for JDs arbeid. Dette hadde han ikke ventet. Han trodde det skulle mer til for å implementere regjeringspartiets ståsted. Dette er det politiske aspektet av utviklingen.

Det andre aspektet er embetskulturen i JD og rollen til de ansatte. Han ønsket seg et mer fremoverlent departement i viktige operative spørsmål, noe som etter hans oppfatning også er en utfordring for fremtiden, både med tanke på JDs samordningsrolle og i forhold til hvordan JD skal møte kriser. Dette ble diskutert på et tidlig tidspunkt, spesielt rollen til den politiske og administrative ledelsen. Flere beredskapsmessige tiltak ble derfor igangsatt, derav nødnett, redningshelikopter, øvelsesplan, informasjonsarbeid, samt beredskapsbriefer hver fredag.

Da han tiltrådte gjorde han seg tidlig kjent med «Reinås rapporten» og lærdommene fra tsunamien. Dette tok han opp flere ganger høsten 2005. Han opplevde at JD i løpet av de første årene fikk bedre rutiner knyttet til hvordan de skulle organisere seg som sentralpolitisk ledelse ved uønskede hendelser. I den anledning ønsket han spesielt å trekke frem politisk rådgiver Eirik Øwre Thorshaug, som etter hans oppfatning gjorde en fantastisk jobb med å forbedre krisehåndteringen, bl.a. knyttet til varsling og statsrådets rolle. Dette kom til nytte den 22. juli.

Da stortingsmeldingen om samfunnssikkerhet ble lagt frem i 2008 var ikke Storberget, Thorshaug og Terje Moland Pedersen fornøyd med innspillene knyttet til JDs samordningsrolle. I den anledning fikk politisk ledelse signaler om å være for detaljorienterte. I ettertid ser Storberget at dette var tilfelle, men han opplevde det som nødvendig for å komme videre. Sentralt i denne sammenheng var spørsmålet om politisering og den operative politiske rollen for å kunne tydeliggjøre samordningsrollen på en bedre måte, samt spørsmålet om JD var godt nok «foroverlent» i forhold til krisehåndtering. Dette arbeidet fikk resultater, noe han vil komme tilbake til senere i intervjuet.

5

2.2 Hovedprioriteringer

Storberget forklarte at Soria Moria erklæringen ble lagt til grunn som hovedprioritering. Soria Moria I er konkret og omhandler flere viktige beredskapstiltak. Statsministeren var opptatt av en tydelig og detaljert Soria Moria erklæring fordi regjeringen stod overfor en ny sammensetning hvor man ikke kjente hverandre så godt.

Storberget og Thorshaug bidro i stor grad med det justispolitiske innholdet i erklæringen. Det ble satset på store prosjekter som bl.a. nødnett, kapasiteten til redningshelikoptrene, sivilforsvaret og forsterket politikraft. Dette var kostbare prosjekter som kom i tillegg til andre kostbare prosjekter som lå på vent fra tidligere. Regjeringen ønsket å gjennomføre mye, spesielt nødnett, redningshelikopter og byggingen av Halden fengsel.

Storberget trakk frem at de krevende anskaffelsesprosessene og kvalitetssikringsregimene (KSI og KSII) er en utfordringen for et beredskapsdepartement. Han forstår godt FINs signaler om forsiktighet og kvalitet på tjenestene, men etter hans oppfatning så forsinker prosessene innkjøpene vesentlig, noe som kan få uheldige konsekvenser for beredskapen. Etter hans oppfatning bør viktige sikkerhetsmessige prosjekter kunne gjennomføres raskere.

Han viste til at han sammen med samferdselsministeren var opptatt av dette i en merknad til innkjøps- og kvalitetssikringsprosessene. Dette fremgår bl.a. av R-notatene knyttet til innkjøp og kvalitetssikringsregimene.

2.3 Organisering av arbeidet med å lede embetsverket

Da Storberget tiltrådte ble det oppnevnt tre statssekretærer og en politisk rådgiver. Statssekretær Moland Pedersen fikk ansvaret for å følge opp rednings- og beredskapsavdelingen, som spesielt ass.dep.råd Østgaard hadde ansvaret for. Dette innebar at Moland Pedersen fikk det politiske ansvaret for å følge opp Soria Moria erklæringen på rednings- og beredskapsfeltet og politiet.

Den formelle ansvarslinjen fra politiavdelingen til han som statsråd var; ekspedisjonssjef Melander, senere Sjøvoll, til Østgaard, til Moland Pedersen og så til han som statsråd.

Noen år senere ønsket Storberget å forsterke beredskapsarbeidet. Thorshaug fikk ansvar for å avlaste Moland Pedersen i innkjøpsprosessene knyttet til nødnett og redningshelikopter, og andre konkrete oppgaver, som f.eks. forebyggingsplanen mot voldelige ekstremisme. Thorshaug jobbet også med spørsmål knyttet til regjeringens personlige sikkerhet.

Det var diskusjon knyttet til JDs organisering i løpet av de første årene. Politisk ledelse mente at JD ikke var hensiktsmessig organisert i forhold til 1) kommunikasjon og informasjon, 2) analyseavdelingen som Dørum hadde etablert, og som de nå ønsket å trekke inn i fagavdelingen igjen og 3) forsterke politiavdelingen, som etter hans oppfatning har vært underbemannet og for svak i flere år.

Politisk ledelse forhold seg til den arbeidsdelingen som Ruud og Østgaard hadde gjort seg i mellom. Østgaard hadde ansvaret for mange av sakene på beredskapsområdet som var politisk relevante. Politisk ledelse diskuterte hvorvidt det var nødvendig å endre arbeidsdelingen, men konklusjonen den gang var at man dro stor nytte av Ruud i de politiske sakene, og særlig knyttet til de interne endringsprosessene og sivil lovgiving.

Knut Storberget, 7. juni 2012

Ruud var reelt sett ikke tungt inne i de dagsaktuelle sakene, men jobbet godt med de omfattende prosessene i departementet. Før øvrig behandler departementet tusenvis av saker hvert år, uten at politisk ledelse ser disse.

2.4 Møtestruktur

Det ble avholdt morgenmøte hver dag kl 0900 med politisk ledelse, dep.råd, ass.dep.råd og informasjonssjefen. Storberget gjorde det kjent at møtet skulle fokusere på aktuelle tema mellom politisk og administrativ ledelse. Det skulle ikke være et møte som kun baserte seg på informasjon fra mediebildet, men også for å gi meldinger nedover i departementet. Denne møtestrukturen ble fastholdt gjennom hele hans periode som justisminister. I tillegg hadde politisk ledelse stort sett et felles møte i uken (onsdager).

Alle ekspedisjonssjefene ble samlet en gang i uken, der det var mulighet for politisk ledelse og departementets administrative ledelse til å ta opp saker som gjerne også var reist på morgenmøtene, samtidig som avdelingen hadde mulighet til å melde direkte til politisk ledelse om utfordringer og aktuelle saker under arbeid.

Felles for møtene var at de var svært saksorienterte. I den anledning ble det diskutert om politisk ledelse lå for nært, spesielt på de tunge sakene. Han trakk frem som eksempel det tette samarbeidet den politiske ledelsen hadde med saksbehandlerne i rednings- og beredskapsavdelingen før nye nødnett fikk gjennomslag i regjeringen. Noen ganger følte Storberget at politisk ledelse lå for nært og at embetsverket i større grad kunne ivareta denne rollen.

Når det gjelder fredagsmøtene med underliggende beredskapsetater, så forklarte Storberget at møtene ble opprettet som en konsekvens av den samordningsrollen som Riksrevisjonen etterlyste i sin tilsynsrapport. Storberget foreslo «fredagsmøtene» som et lite tiltak for å effektivisere samordningen, og som et kompensierende tiltak knyttet til hva Riksrevisjonen påpekte i sin rapport. Disse fredagsmøtene lå på siden av rapporteringslinjen, men var etter hans oppfatning svært viktige.

Fredagsmøtene ble avholdt i KSE på videokonferanse med etatene. Hensikten var å få en kortfattet direkte orientering fra HRS, POD, NSM, PST, rednings- og beredskapsavdelingen, politiavdelingen og DSB i forhold til hva som hadde skjedd i Norge i løpet av den siste uken. Hensikten var ikke at JD skulle påta seg operativt ansvar. Både JDs indre samordning og samordningen med andre departementet diskutert, bl.a. ble det siste tilsynet overfor FAD. Det skulle også være mulig for etatene å melde inn saker som de mente var viktig for politisk nivå.

Gjennom fredagsmøtene fikk han en helt annen puls på beredskapsarbeidet, uten å rokke ved de grunnleggende krisehåndteringsprinsippene i norsk beredskapstankegang. Møtene gav en trygghet om at mye av beredskapsarbeidet var veldig bra, samtidig som det var klart at beredskapsområdet krevde kontinuerlig arbeid og forbedringer. Det kom flere direkte innspill og behovene kom raskere frem til politisk nivå. Noen tenkte kanskje at dette var for nært, men for Storberget var dette svært nyttig og møtene ble prioritert. Møtene gav også et faktisk bilde av hendelsene ute.

3. Terrortrusselen mot Norge og samfunnets beredskap

Storberget ble bedt om å fortelle hvordan han opplevde at terrortrusselen mot Norge har utviklet seg fra i tiden etter han kom på Stortinget og om hvorvidt det er spesielle hendelser som har vært med å forme hans syn på terrortrusselen.

Storbergets hovedkonklusjon er at han oppfatter terrortrusselen som åpenbart økende. Han ble valgt inn på Stortinget samme dag som terrorangrepet i USA den 1. september 2001 (9/11), noe som preget den første tiden i justiskomiteen. På stortinget var han med på arbeidet med terrorlovgivningen. Hans inntrykk var at det ble fremmet realistiske og moderate forslag fra daværende regjering. Etter hans syn gjorde daværende regjering en god jobb med lovforslaget, uten å overreagere, selv om man gikk lenger i det forebyggende sporet i forhold til metodebruk enn forventet. Han trakk frem at det er viktig at lovgivningen gjenspeiler hva folket aksepterer for å unngå tap av tillitten og derav redusert mulighet for at befolkningen selv bidrar med informasjon.

De anså at trusselen først og fremst kom fra islamister, men høyre-radikale ble løpende vurdert ut ifra de erfaringene som ble observert på 90-tallet. Terrorangrepene i Spania og London bidro til at terroren kom nærmere Norge. Sommeren 2010 kom terrorpågripelsene i Norge. Dette medførte at han i stor grad fikk de midlene han bad om til PST. Han anslo budsjettøkningen til PST til å ha vært ca 60 %. Økningen hadde også sammenheng med økte livvaktutgifter og etterretning knyttet til åpne kilder.

På spørsmål om hvordan han vurderte PSTs rolle som trusselformidler og hva som ble formidlet til JD, svarte Storberget at PST formidlet det han oppfattet som en risikoøkning. Trusselnivåene ble diskutert med PST. Storberget stilte bl.a. spørsmål om årsaken for at PST ikke anbefalte heving av det generelle trusselnivået; Var det på grunn av at det da ble vanskelig å nedjustere eller var det slik at trusselnivåenes generelle karakter var til lite hjelp for å finne egnede virkemidler?

Som politiker hadde han vanskeligheter med å overstyre PSTs faglige vurderinger. Trusselnivået ble ikke hevet i den siste rapporten han forholdt seg til, men det ble snakket om en større risiko for at angrep kunne skje. Personlig var han usikker på hvor man stod, og stilte spørsmål om hvorfor ikke trusselnivået ble hevet. Han kan ikke erindre om PST anga sannsynlighetsgraden for et evet. terrorangrep. Han syntes det var en vanskelig diskusjon.

På spørsmål om hva som er konsekvensen av å heve trusselnivået, svarte Storberget at han oppfattet det slik at PST anså trusselnivåene som lite egnede virkemidler, men det betydde ikke at tiltak ikke var nødvendige. Dette var en av årsakene til forsterkningen av PST, innføringen av datalagringsdirektivet og betydelig forsterkning av polititressursene. Forebyggingsplanen mot voldelig ekstremisme offentliggjort i desember 2010 var også et av de igangsatte tiltak.

I mars 2011 ble datalagringsdirektivet diskutert. Han fikk mye kritikk fra enkelte på stortinget og i det offentlige ordskifte da han opplyste at dette var et viktig virkemiddel for å forebygge terrorisme. Han ble beskyldt for å overdramatisere situasjonen.

Storberget hadde møter med PST seks ganger i året, og var flere ganger på besøk i Nydalen og under trening på Rena. Det ble gått konkret inn på saker i det forebyggende sporet. Han bad om å bli orientert der det ble brukt utradisjonelle metoder fordi han var ansvarlig for legaliteten. Det ble gått detaljert inn i sakene, både terror og kontra-spionasje.

Kommisjonen refererte til at PST i august 2007 konkluderte med at det over en tre års periode var økt fare for at grupper involvert i terrorrelatert støttevirksomhet kunne utvikle intensjon om å gjennomføre terroraksjoner i Norge, og at det fremsto som mer sannsynlig at radikalisererte personer innen en tre års periode ville forsøke å gjennomføre terrorhandlinger i Norge, enn at disse ikke søkte å gjennomføre slike handlinger.

Knut Storberget, 7. juni 2012

Storberget er kjent med denne beskrivelsen av forhøyet risiko og formuleringen er i stor grad lik den som fremgikk av PSTs åpne trusselvurdering. Gjennom dialogen med PST hadde han blitt informert om at det var en rimelig sannsynlighet for terror, og han hadde av den grunn bedt om midler til PST. Han tok også med PST inn RSU for å informere om dette.

Når det gjelder metodekontrollutvalget og lovgivning på den digitale arenaen, så forklarte Storberget at i tiden etter at straffelovens terrorbestemmelser og datalagringsdirektivet, så registrerte at det pågikk en debatt om PST faktisk tok i bruk eksisterende hjemler. Han var også opptatt av om det kunne gis utvidet adgang til å overvåke aktiviteter på internett. Med datalagringsdiskusjonen friskt i minne, var han godt kjent med at dette ikke kom til å bli en enkel marsj. Flere i stortinget viste heller ingen særlig interesse av å gå i den retningen. Likevel er dette under arbeid i departementet som oppfølging av metodekontrollutvalget.

Pause kl 11:38 – 1144

4. Den sentrale krisehåndteringen 22. juli og JDs rolle som lederdepartement

4.1 Eksplosjonen i regjeringskvartalet - varsling og respons

Innledningsvis forklarte Storberget at JD hadde organiserte seg med større grad av tilstedeværelse fra politisk ledelse enn tidligere. Det var satt opp en vaktplan. Han hadde selv avlyst en utenlandstur før 22. juli. JD hadde øvd på hvordan de skulle forholde seg i denne type situasjoner og de hadde bedt regjeringen øve, noe som ble gjort i mars 2010 der tema var hva statsråden skal foreta seg og generell kriseberedskap.

Storberget hadde ferie da eksplosjonen fant sted. Han ble varslet før kl 1540. Han var da på vei i bil til hytta i Tolga kommune sammen med familien. Thorshaug var en av de første som ringte. Deretter ringte Trond Øfstedal. Øfstedal befant i regjeringsbygget. Samtalen ble brutt pga dårlig mobildekning, men da han kom til Engerdal kommune hørte han Øfstedals melding på telefonsvareren. Han fikk også raskt melding på e-post. Varslingen fungerte godt.

Storberget gikk av på Sølentua. Familien kjørte videre. Etter ca 15 minutter kom lensmannen i Engerdal som kjørte Storberget til Oslo.

Storberget viste til at Thorshaug sendte ut følgende melding til politisk ledelse kl 1706 på vegne av Storberget, sitat:

«Info KSE vakt: Knut ber om at info samordnes mellom JD og POD etter beskjed fra statsministerens kontor. Det settes ifølge Gunnar A. Johansen krisestab i UD. Gunnar har fått beskjed fra KS (Knut Storberget) og sitter med politidirektør Refvik og info i UD. KS på vei mot Oslo fra Hedmark. Thorshaug hjelper Gunnar med budkapsutkast».

Storberget forklarte at han på dette tidspunktet hadde oppfattet det slik at JD hadde satte krisestab i UDs lokaler. Dessuten kom det frem under samtalen med Østgaard at de beveget seg mot UD (ca 1541).

Storberget snakket tidlig med statsministeren som opplyste at det var mulig media kom til å formidle informasjon som var annerledes enn den informasjonen de selv hadde tilgang til. Det var derfor viktig å få rask tilgang til bekreftet informasjon. Dette var bakgrunnen for at han bad om at informasjonen ble samordnet mellom JD og POD. Han tror han ringte til Vidar Refvik om det samme. Han oppfattet Refvik som fungerende politidirektør.

Knut Storberget, 7. juni 2012

På spørsmål om Storberget formidlet andre beslutninger/avklaringer under telefonsamtalen med Østgaard, svarte Storberget at han gav beskjed om at tilstrekkelig ressurser måtte bli mobilisert, herunder Forsvaret knyttet til håndhevelsesbistand fordi Østgaard spurte Storberget om han trengte helikoptertransport til Oslo. Storberget svarte at helikopterkapasiteten måtte brukes der det var mer nødvendig å bruke den. Han var godt på vei mot Oslo og lensmannen kjørte fort. Østgaard ble gitt fullmakt til å godkjenne håndhevelsesbistand fra Forsvaret.

Kommisjonen refererte til at HRS loggen viser en forespørsel om frigjøring av Sea King for å hente justisministeren. Videre at forespørselen ikke ble avlyst, men derimot avslått av HRS fordi helikopteret var allokert til helseoppdrag. Storberget forklarte at han ikke er kjent med denne forespørselen.

På spørsmål om hvilke umiddelbare tanker han gjorde seg om det som var skjedd, svarte Storberget at dette er et godt spørsmål fordi han anser sin sanntidsoppfatning som helt annerledes enn hva som er tilfellet i dag. Dette gjelder spesielt når meldingen om Utøya kom. Han koblet ikke umiddelbart de to hendelsene sammen. Han befant seg da langs Mjøsa.

Situasjonsforståelsen hans i Engerdal, og under samtalen med Østgaard, var at det hadde vært en bombeeksplosjon. Han tenkte raskt terror. Han tenkte i retning av Al-Qaida, men han hadde intet grunnlag for å trekke konklusjoner.

På vei mot Oslo satt han stort sett i telefonen. Han snakket med Thorshaug som hadde direkte kontakt med Eskil Pedersen. De diskutert bl.a. helikopterkapasitet og om politiet kunne komme seg raskt til Utøya.

Han mottok selv ingen direkte telefoner fra Utøya. Eskil Pedersen brukte Thorshaug som kanal. Thorshaug ble sittende i en dobbeltfunksjon og gjorde en meget god jobb.

4.2 Møte i regjeringens representasjonsbolig

Storberget ankom som første statsråd regjeringens representasjonsbolig ca kl 1940. Regjeringen stod overfor en av sine største politiske utfordringer. Situasjonen var uavklart. Han innkalte sin egen politiske ledelse. Alle kom, både Lønseth, Aas Hansen og Moland Pedersen.

De fordelte arbeidsoppgavene og begynte straks å diskutere hvilken informasjon som skulle gis befolkningen. Dette hadde de øvd på i JD. Han deltok selv på øvelse Oslo, der han som statsråd fikk anledning til å øve på mediehåndtering. På denne bakgrunn hadde Storberget, Thorshaug og infoavdelingen på forhånd utarbeidet utkast til presseuttalelse ved terrorangrep. Uttalelsen ble ferdigstilt rett før sommeren 2011. Uttalelsen tok utgangspunkt i borgermesterens tale etter terrorangrepene i London 2005, bl.a. sitatet om at «det var et feigt angrep».

Etter hvert flyttet de seg opp i boligen til statsministeren. Statsministeren beholdt roen i lederskapet, noe som var betryggende og påvirket de andre. De fikk finpusset budskapet, først og fremst til Statsministerens tale og et punkt til Storberget knyttet til hvem som var pågrepet.

Statssekretær Hans Christian Amundsens ankom og kom med svært gode innspill til talepunkter. Dette, sammen med utkastet på forhånd, var i stor grad avgjørende for at budskapet til befolkningen ble bra. Etter hans oppfatning er et korrekt budskap ekstremt viktig for krisehåndteringen på politisk nivå.

De øvrige tiltakene den aktuelle kvelden var knyttet til ressursproblemer. Sjef PST og fungerende politidirektør var derfor delvis til stede i løpet av kvelden.

Knut Storberget, 7. juni 2012

På spørsmål om hva slags informasjon de fikk fra Kristiansen og Refvik, forklarte Storberget at de fikk faktainformasjon og informasjon om hva slags ressurser som ble benyttet. I løpet av kvelden informerte Kristiansen og Refvik om at situasjonen var uavklart og at det var usikkert om det eksisterte ytterligere trusler eller ikke. Orienteringen var ikke basert på en ferdigstilt trusselvurdering.

Kvaliteten på informasjonen fra PST og POD var korrekt når den først ble formidlet, med unntak av antall døde på Utøya. Storberget pekte her på at dagens mediebilde nærmest utkonkurrerer den informasjonen som kommer tjenestevei. Han har stor forståelse for at politiet og PST først ønsker å verifisere informasjon før den viderefremmes.

Storberget forklarte at han tidlig på kvelden snakket med dep. råd Anne Karin Lande Hasle og statssekretær Robin Koss om at de måtte rigge opp et ordentlig pårørendesenter, både i Oslo, på Sundvollen og lokalt for AUF ungdommen. Hasle var enig i dette. Han hadde selv kontakt med lokal fylkesmann, ordførere, parlamentariske ledere og stortingspresidenten.

På spørsmål om han oppfattet at helse var ansvarlig for pårørende- og evakueringssentret på Sundvollen, svarte Storberget at han ikke nødvendigvis oppfattet det slik, men det var behov for å fordele arbeidsoppgaver. Han så for seg, og tror han også spurte Lande Hasle, om helsedirektoratet kunne være sentrale i opprettelsen av et pårørendesenter. Han følte at han gikk litt utenfor sine oppgaver, men på den andre siden satt de nærmest i en regjeringsstab. Hole kommune hadde begrensede ressurser.

Storberget husker ikke om han fikk informasjon fra politiet om hvilke tiltak som var iverksatt for å avverge potensielle nye anslag. Etter hans oppfatning er JDs rolle å forvisse seg at politiet har tilstrekkelig med ressurser og han forventet at dette ble ivarettatt av kriseledelsen i departementet, i staben eller RKR.

På spørsmål om han kjenner til planverket for terrorrespons, svarte Storberget at han er kjent med PBS I som han hadde lest før hendelsen fant sted. Han syntes denne er bra. PBS I ble presentert for den politiske ledelsen og de ble orientert om arbeidet. Han har lest SBS. Han forutsatte at terrorplanverket ble iverksatt. Han er blitt orientert av Mjøhus om politiets terror og sabotasjeplanverk.

Kommisjonen gjorde Storberget kjent med at politiet på riksnivå ikke iverksatte terrorrelaterte tiltak. Storberget er overrasket over at dette ikke ble gjort. Dette må politiet selv svare på fordi han som statsråd ikke deltok i de operative beslutningene. Han forutsatte, og gav beskjed til Østgaard, at planene for departementet skulle følges.

Kommisjonen gjorde Storberget kjent med at Østgaard ringte til politidirektøren og forvirket seg om at politiet hadde tilstrekkelig ressurser, men at kommisjonen ikke er kjent med om han forvirket seg om at terror og sabotasjeplanverket var utløst.

Storberget ble informert om at riksalarm ble iverksatt kl 1840 og at situasjonsforståelsen da var at det angivelig skulle eksistere to celler til. Storberget er kjent med dette, men han kan ikke tidfeste når han fikk informasjonen. Han pekte på at det var naturlig at regjeringen ble orientert om dette.

Kommisjonen refererte til at det tok lang tid før det ble sendt bistandsanmodninger til Forsvaret. Til dette forklarte Storberget at han hadde delegert myndigheten under samtalen med Østgaard og at man må sonde mellom muntlig og skriftlig kontakt. Det er ikke naturlig at statsråden selv ringer etter bistand, men han tror spørsmålet knyttet til bistand fra Forsvaret ble diskutert i løpet av kvelden.

Kommisjonen refererte til at Forsvarsstaben ca kl 2100 fikk beskjed om at regjeringen hadde bestemt at vakt- og sikringsoperasjonen i Oslo sentrum skulle ha en «sivil profil». Storberget forklarte at han ikke var med på å fatte denne beslutningen, men den sivile profilen ble diskutert i løpet av søndagen. Det ble diskutert hvorvidt det var nødvendig å ha personell fra Forsvaret rundt Stortinget, og om ikke politiet skulle ta over dette.

På spørsmål om han hadde kontakt med Morten Ruud, svarte Storberget at han møtte Ruud i statsministerboligen og senere i FD, hvor han også egne ansatte og oppfattet det som om staben var satt.

4.3 Justisdepartementets kriseplanverk

Kommisjonen refererte til at JD ikke satte stab til tross for at dette er en del av planverket. Til dette forklarte Storberget at han var av den oppfatning av at staben var satt inntil det fremkom av media at så ikke var tilfelle. Han oppfattet det slik at det han hadde behov for, og det som var viktig, ble håndtert av de som var til stede rundt bordet i FD.

Kommisjonen refererte til at RKR oppfattet det som en hovedoppgave å få statsforvaltningen til å fungere og at det ikke var noen tung diskusjon i RKR knyttet til spørsmålet om SBS og faren for ytterligere anslag. På spørsmål om Storberget er overrasket over dette, svarte Storberget at han mener det var sentralt for RKR å få en vurdering av ytterligere risiko. Dette har konsekvenser for vedtakene som RKR skal fatte. Etter spørsmål, svarte Storberget at det ville vært naturlig å etterspørre en trusselvurdering. Han trodde at dette var gjort fordi de relativt raskt fikk en trusselvurdering fra PST. Han minner om at ingen av statsrådene deltar i RKR.

4.4 Justisdepartementets rolle som lederdepartement

Kommisjonen refererte til at KSE har stilt seg kritisk til hvordan JD utførte sin rolle som lederdepartement, samt at KSE opplevde å måtte ivareta stabsfunksjoner for lederdepartementet og at de understreket viktigheten av at lederdepartementet mobiliserer «nødvendige kapasiteter og kompetanse for å kunne ivareta sine lederfunksjoner i krevende kritesituasjoner».

Storberget forklarte at han i liten grad kjenner til denne kritikken. Han trakk frem at han noen ganger skulle ønske seg et mer fremoverlent departement. På den annen side var han rimelig imponert over hvordan eget embetsverk ivaretok oppgavene, spesielt knyttet til de praktiske gjøremålene i en vanskelig situasjon med tap av egne ansatte og lokaliteter.

Kommisjonen refererte til at det i ettertid har vært diskutert om det var hensiktsmessig at JD, som var så sterkt rammet av terrorangrepene, ble gitt ansvaret som lederdepartement. Storberget pekte på at dette er en god problemstilling. Det vil alltid være alternativer. I denne sammenheng muligens FAD. Den akutte krisetiden ble relativt kort, mens den tunge jobben lå i etterarbeidet.

Kommisjonen refererte til at Bleikalia-utvalget har foreslått at JD skal være fast lederdepartement under kriser i sivil sektor. På spørsmål om hvordan han oppfatter dette, svarte Storberget at han kjenner til rapporten, men syntes ikke at dette umiddelbart er noe godt forslag. Det bryter med prinsippene om ansvar-nærhet og likhet. Han tror modellen med god støtte fra KSE vil fungere best i kriser. Han forklarte at det er mange gode grunner til at KSE bør ligge under et Justis og beredskapsdepartement, bl.a. fordi KSE bidrar i det daglige beredskapsarbeidet.

st

Kommisjonen refererte til at informasjonsflyten fra det taktiske og operative nivå og opp til det strategiske og politiske nivå har vært tema hva angår substans og tempo. På spørsmål om Storberget har innspill til hvordan dette kan forbedres, svarte Storberget at tettere kontakt mellom de som sitter på den verifiserte informasjonen og mottaker kan være en fordel. På den annen side frykter han at dette vil være et dilemma som man møter i alle typer kriser som følge av mediesituasjonen.

Den 22. juli oppfattet han antydninger i media som politisk nivå ønsket avklaring om, f.eks. da en forsker antydte til Dagsrevyen at Al-Qaida kunne sto bak. Befolkningen vil av den grunn ha avklaringer om dette stemmer. Han forstår at politiet ikke umiddelbart kan verifisere denne type spørsmål. En annen faktor er at politisk nivå er raskt ute med å stille opp for media. Etter hans oppfatning må politisk nivå noen ganger akseptere og vente på verifisert informasjon. Da han ble kjent med at gjerningsmann var norsk, sørget han for å forsikre seg om at dette var riktig før pressekonferansen kl 2230. De var usikre på antall døde på dette tidspunktet, og Storberget formulerte seg i retning av «mange av våre unge er døde på Utøya».

4.4 Koordineringsgruppen med Arbeiderpartiet

Storberget forklarte at han i løpet av kvelden fortok en fordeling av de politiske ressursene. Aas Hansen ble sendt til Sundvollen. Lønseth skulle ivareta informasjonstilgangen fra etterforskningen slik at JD kunne håndtere dette i det offentlige rom. Moland Pedersen skulle ha ansvar for å ta imot trusselvurderingene. Thorshaug fikk hovedansvaret som rådgiver.

Senere kom spørsmålet om kontakten mellom AP og AUF. De ble enige om at Lønseth skulle være denne kontakten. Koordineringsgruppen førte ikke protokoll. Det slo ham heller ikke at dette skulle bli en problemstilling, men han er glad for at de gjorde den jobben. De var opptatt av å legge til rette for et godt pårørende arbeid, der DSB spilte en viktig rolle. Selv reiste han ut og besøkte de pårørende før begravelsene og hjelpemannskaper, frivillige og profesjonelle i Oslo og Hole kommune. DSB bidro sterkt til god oppfølging, særlig på Utøya.

På spørsmål om det var noen vanskelige prinsipielle spørsmål knyttet til den nasjonale sorghåndteringen, svarte Storberget at det var spørsmål om favorisering av AP. Dette var en løpende debatt, f.eks. om de nå skulle utvide ordningen og ha raskere saksbehandling knyttet til voldsoffererstatning. De diskuterte også DSB sin involvering i forhold til Utøya. Dette ble gjenstand for diskusjon i departementet. Storberget gav klart uttrykk for at omfanget av katastrofen krevde at det offentlige gikk inn med hjelp og ekstraordinære tiltak.

Pause fra kl 1300 - 1320 (lunsj)

4.5 Politi og Forsvar: ansvarsfordeling og samarbeid om terrorbekjempelse på norsk jord

Kommisjonen refererte til at det pågår et arbeid med å revidere bistandsinstruksen, slik at Forsvarets støtteressurser mer effektivt kan stilles til disposisjon for politiet under terrorangrep og andre alvorlige kriser. Storberget ble spurt om hvilke tanker han gjør seg om samhandlingen mellom politiet og Forsvaret i lys av 22/7 og fremover.

Til dette opplyste Storberget at han først og fremst tenker på kapasitet. Han ser også behov for å gjennomgå bistandsinstruksen.

Da han begynte som justisminister fikk han tilbakemelding om at forholdet mellom politiet og Forsvaret var anstrengt. Det ble sagt at det var to profesjoner som sloss for egne revirer og at samarbeidet bl.a. hadde

vært vanskelig for den forrige regjeringen. Hans eget inntrykk er derimot noe annet. Politiet og Forsvaret har samarbeidet godt og Forsvaret har vist vilje til å bistå i sivile kriser. Befolkningen har ikke reagert negativt dette. Således synes de prinsipielle motforestillinger ved å se soldater i uniform under nasjonale aksjoner å være akseptert, selv om det her er grenser for Forsvarets engasjement.

Storberget trakk videre frem arbeidet med å skape et bedre samarbeid knyttet til etterretningsanalyse gjennom en felles analyse enhet (FAE) mellom PST og E-tjenesten. Sammen med Strøm Eriksen var han involvert i dette arbeidet. Han opplevde arbeidet som konstruktivt.

Videre mener Storberget det er viktig å trekke veksler på hverandre og unngå «sheriff tendenser», dvs. å kunne tenkte på tvers av politidistriktene, en tankegang som også gjelder i forhold til Forsvaret og bistandsinstruksen.

Kommisjonen refererte til at politiet og Forsvaret har ulike oppgaver. På spørsmål om Forsvaret bør tillegges større og dimensjonerende oppgaver, svarte Storberget at Forsvaret bør få større oppgaver i tunge operasjoner knyttet til støttefunksjoner, som materiell og transport. Dette passer inn i oppgaveporteføljen til Forsvaret. Han pekte på at helikoptertransport er et godt eksempel.

Storberget forklarte at han er mer skeptisk til håndhevelsesbistand ved pågripelse. Samtidig har han et fleksibelt forhold til de prinsipielle motforestillingene fordi det kan være avgjørende i enkelte situasjoner å foreta pågripelse. Da spiller det liten rolle om det er FSK eller Delta som foretar pågripelsen.

På spørsmål om en styrking av førstelinjeberedskapen bør skje gjennom politiet eller Forsvaret, svarte Storberget at hans klare konklusjon er at begge deler må rustes opp. Han tror politisk sett det både vil være vanskelig og uheldig dersom det kun satses på at en aktør rustes opp. Kampen mot terrorisme må ikke gjøres til et spørsmål om kun helikopterstøtte. Noen må ha eierskapet til helheten i dette arbeidet, noe som gjelder alt fra forebygging til reparasjon, internasjonalt samarbeid osv.

5. Politiet

5.1 Om justisdepartementet og politiet

Storberget ble spurt om hva som har vært de viktigste strategiske utfordringene og ambisjonene med det åpne politiet foruten Soria Moria.

Storberget pekte på at dette er et stort spørsmål som fordrer å snakke om flere forhold. I 2005 fremsto det som klart at bevilgningene og politibemanningen måtte styrkes. Dette krevde utdanning av mer politi og antall politistudenter er blitt tredoblet siden 2005. Det var mange som pekte på at det var umulig med et opptak på 720 politistudenter (tredobling), men det lot seg gjøre. Nye politihøyskoler ble bygd på Kongsvinger og i Stavern. Det ble laget et plan for politiet mot 2020, med måltall som anga antall politi pr. innbygger.

Det var også maktpåliggende å innfri innmeldt behov fra politidistriktene knyttet til utstyr, bl.a. våpen, verneutstyr og vester. IKT situasjonen gav også et absolutt grunnlag for å øke bevilgningene. Samtidig har politiets oppgaver økt i omfang. Dette er noen av årsakene til at bevilgningene har økt så betydelig de siste årene.

Han har blitt møtt med utsagn om at økningen i politibudsjettet er øremerket til spesielle tiltak. Dette er ikke riktig. Problemstillingen med politiets budsjetter har sammenheng med økte oppgaver, og fordi

Knut Storberget, 7. juni 2012

arbeidstidsbestemmelsene (ATB) og lønnsutviklingen har lagt beslag på mye av de «friske» midlene. Han stiller seg derfor undrende til at politiets fagforening påstår at det ikke er noen reell økning.

Han diskuterte mye med politidirektør Killengren som meddelte tidlig at hun følte seg veldig bundet av forrige politiske ledelse. Da han ble justisminister forsøkte han å legge til rette for mindre grad av detaljstyring. Samtidig disponerte POD midlene på en måte som gjorde at de satt igjen med store beløp ved årets slutt, noe som til dels skyldes periodisering. Det samme gjaldt IKT der styringen var en bekymring som medførte at han tidlig 2011 bad om 14 dagers rapportering for å kvalitetssikre tallene som skulle videreformidles til regjeringen.

Politisk ledelse deltok også på en øvelse med beredskapstroppen. Høsten 2010 var det bl.a. direkte kontakt mellom beredskapstroppen og politisk ledelse hvor beredskapstroppen redegjorde for sine behov på hans kontor. Dette førte til tilleggsbevilgning i RNB våren 2011. Departementet var med på dette, men det var et politisk initiativ. Han kan ikke huske at POD at reagerte på samtalene med beredskapstroppen. POD ble på vanlig måte orientert om at møtet skulle avholdes og var antagelig invitert med.

5.2 Forholdet mellom JD og POD

Storberget forklarte at innledningen til dette svaret er at man ikke klarer å bevilge seg til mer trygghet alene. Dette er bakgrunnen for initiativet om resultatreformen og stortingsmelding om politiet. Han forklarte at det i politikken ofte er slik at man måler resultatene etter bevilgninger. Dette kan gå galt. Det var, og er fortsatt, behov for en bedre hånd om hvordan politiet organiserer seg. Dette har sammenheng med beredskapen i krisesituasjoner, som f.eks. størrelsen på operasjonssentralene, organiseringen av politidistriktene og førstelinjekapasitet.

På spørsmål om han har kommentarer til målstyring og resultatoppnåelse, svarte Storberget at dette er et av temaene som stortingsmeldingen om politiet skal ta opp. Spørsmålet er om måleparameterne er relevante og effektive nok for norsk politi. Han viste til at politiet i stor grad måles ut fra saksbehandlingstid og oppklaringsprosent. Dette gir en viss indikator på vellykkethet, men slett ikke alt.

Kommisjonen refererte til at bl.a. Killengren oppfattet at POD ble politisk detaljstyrt og uten reelt handlingsrom, og at dette dreide seg om svært mange mål, øremerking av midler og klar beskjed om ikke å ta penger fra distriktene.

Storberget syntes dette er en noe fortegnert beskrivelse ut fra det han har forklart. Han mener at midlene i liten grad har vært øremerket. Bevilgningene har økt fra 8 til 12 mrd. kroner. Han vil ikke påstå at politimestrene har massivt med midler, men han er uenig i at POD har blitt detaljstyrt i forhold til hva politiet faktisk skal gjøre.

Når det gjelder politidistriktene så er det riktig at han ikke ønsket kutt i driftsmidlene til distriktene. Dette fordi det er i distriktene mannskapet skal ansettes og det er der aktiviteten skal skje. Han viste til at en del av IKT investeringene også skjer i distriktene. Det var viktig at midlene i stor grad kom inn til de operative og ikke gikk til administrasjon i distriktene eller i sentralt styringsapparat.

Kommisjonens refererte til at driftsenhetsstrukturen internt i politidistriktene har vært et sentralt tema i de senere år. Storberget forklarte at det har vært en sterk politisk føring at ingen lensmannskontorer skal legges ned uten lokal tilslutning og at politidistriktene skal være som de er. POD fikk føringer om ikke å rokke ved dette prinsipp. Dette er befestet i stortinget. Soria Moria erklæringen peker også på at ingen

lensmannskontorer skal legges ned uten behandling i regjeringen og lokal tilslutning, noe som for øvrig må gå via en kongelig resolusjon.

Storberget er enig i at POD skal ha denne friheten selv. Han mener at antall lensmannskontorer er for høyt. Det må kunne åpnes for andre samarbeidsmodeller, noe som ble gjort i Hordaland og Follo. Dette gav gode resultater. Her ble flere kontorer nedlagt, noe som gav flere ressurser til operativt politiarbeid ute.

Det var politiske krefter som ønsket å opprettholde antall lensmannskontorene og som oppfattet at det var kontorene som rykket ut og ikke menneskene. Hans egen ambisjon var å avklare dette i resultatreformmeldingen og at POD skulle få større frihet. Dette er et spørsmål om effektivitet, som f. eks i Follo, som reduserte antall kontorer fra 16 til 3 og som medførte en ekstra døgntinuerlig patrulje. Han er derfor enig med POD om at noen må få større frihet til å befeste politiets struktur.

På spørsmål om tildelingsbrevene har lagt stor vekt på beredskap, svarte Storberget at han oppfatter at beredskapssituasjonen er poengtert i flere aspekter, både i planverk, øvelse, krisekommunikasjon og utstyr.

5.3 IKT situasjonen i politiet

Storberget forklarte at dette er et område hvor politiet har en stor jobb å gjøre, både for å få på plass grunnutrustningen og for å få IKT teknologi bl.a. til å fase inn ny straffelovgivning. Det har ikke vært en enkel prosess. POD og politidistriktene har tatt ansvar, men han føler at de ikke har lyktes. Det er bevilget penger, men det er behov for klarere beslutningsgrunnlag for å få gjennomslag.

Storberget forklarte at han ikke vet hva som er årsaken til at ikke prosjektene er klare nok. Han har stilt seg selv spørsmålet mange ganger. Han forklarte at JD i 2011 stilte spørsmål om det var rett kompetanse som satt med ansvar for prosjektstyringen. Han oppfattet at det først var PDMT som hadde ansvaret, men at POD så trakk ansvaret til seg selv.

Kommisjonen refererte til at manglende samband og kommunikasjonsløsninger synes å ha skapt problemer den 22. juli. Videre at Accenture-rapporten fra 2010 beskrev et negativt bilde av situasjonen. Det samme bildet ble bekreftet tidligere i 2005 (Gartner rapporten).

Kommisjonen viste til Accenture rapporten, sitat:

"Politiets IT funksjon har høy risiko og har utfordringer med å iverksette nødvendige forbedringer. IT funksjonen har ikke felles mål og retning. Ikke helhetlig styring. POD har begrenset kapasitet og kompetanse til å utøve premissgiverrollen.

Kommisjonen refererte videre til at Riksrevisjonen pekte på at POD og PDMT har brukt sine midler på konsulenter og ikke har hatt egen kompetanse. På spørsmål om hva han som justisminister kan gjøre med dette, svarte Storberget at dette var noe av grunnen til at JD bad om 14 dagers rapportering; for å sikre fremdrift og få mer informasjon, samt at det ble bevilget midler til IKT (80 mill. for prosjekteringen). Dette var den muligheten han hadde som justisminister, men da kom kritikken i retning av detaljstyring.

Kommisjonen refererte til at representanter fra både POD og embetsverket i JD hevder at de har gitt uttrykk for bekymring og at de har presset på for å oppgradere politiets IKT-plattform år etter år, men at dette ikke har blitt prioritert.

Storberget er uenig i at dette ikke er blitt politisk prioritert. Det fremgår av budsjettene at de fikk en egen bevilgning til IKT, til tross for at POD ikke hadde et klart kostnadsoverslag. Dette er et område som JD har ligget tettere på POD enn hva som er vanlig.

Kommisjonen pekte på at den fundamentale IKT arkitekturen i norsk politi fremstår som mangelfull og pekte på at loggsystemet er fra 1994, at straffesakssystemet først kan komme i drift i 2016, nødnett og ulike sambandsløsninger, og at ingen har en totaloversikt over materiell og personell. Storberget ble spurt om hvem som har ansvaret for at det er slik.

Til dette forklarte Storberget at det er regjeringen og justisministeren som har det politiske og konstitusjonelle ansvaret. Dette gjelder alt i politiet. POD har ansvar for å få på plass og synliggjøre det som skal gjøres. Alle har et ansvar, innenfor til enhver tid gjeldene bevilgninger, å sørge for at man har nødvendig vedlikehold og utvikling av systemene, slik at man unngår store krafttak når det faller sammen.

Kommisjonen refererte til at Killengren skisserte muligheten ved å gi mindre ressurser til bemanning i distriktene for å prioritere midlene på IKT, men at dette var et valg man ikke fikk. Til dette opplyste Storberget at de prioriterte, noe som også var stortingets oppfatning, å sørge for at politistudentene skulle få jobb. Han viste til at det å opprettholde bevilgningene til distriktene også hadde en positiv side knyttet til IKT og at kostnadene til bygg har krevd store ressurser. Det ble dessuten bevilget penger til IKT satsningen utover det som allerede lå i budsjettene.

På spørsmål om det kunne vært aktuelt med en løsning med et sentralt investeringsbudsjett slik som Forsvaret, svarte Storberget at dette er en mulighet, men som FIN og flere ikke støtter med gode grunner. Dette kan dessuten medføre at man i større grad tar skippertak og ikke i stor nok grad hensyntar løpende nødvendige investeringer i driftsbudsjettene.

På spørsmål om det har vært diskutert å samle datatjenestene i justissektoren, svarte Storberget det eksisterer felles prosjekter, men en felles dataenhet har blitt avvist, bl.a. fordi man ønsker vanntette skott til domstolen. Den store utfordringen er å få straffesakskjeden til å samhandle.

Storberget hadde en forhåpning om at PDMT i sin tid skulle bli den sentrale IKT aktøren, også i beredskapssammenheng. PODs beslutning om å trekke til seg ansvaret viser noen av problemene i denne utformingen.

På spørsmål om i hvilken grad han har opplevd politiet som visjonær og fremtidsrettet i forhold til den teknologiske utviklingen, svarte Storberget at det JD har etterlyst er i hvilken retning den teknologiske utviklingen skal gå og grunnlaget for økonomisk beslutning. Han har savnet gode prosjektbeskrivelser med konkrete kostnadsoverslag. Grunnlagsmaterialet har ikke vært bra nok. Både den forrige, han selv og den nye justisministeren kan underskrive på at de har hatt mange runder på hvor mye penger politiet trenger, enten til forprosjekt eller investeringer.

5.4 Om nasjonal varsling

Kommisjonen refererte til at den nasjonale varslingen (riksalarm) ikke fungerte den 22. juli. Storberget er overrasket over dette. Han har begrenset kunnskap om dette arbeidet og har således ingen ytterligere kommentarer.

5.5 Om bemanningen på operasjonssentralene

Kommisjonen refererte til at bemanningen den 22. juli var lav i flere politidistrikt og at dette skapte problemer for politiet. Videre at operasjonssentralene er tiltenkt en nøkkelrolle i politiets beredskapssystem og at tidligere evalueringer påpekte viktigheten av tilstrekkelig bemanning.

Storberget forklarte at dette illustrerer hvilket dilemma som politisk ledelse står overfor. De kunne ha lagt føringer i tildelingsbrevene om at hvert distrikt må øke bemanningen på operasjonssentralen for å ivareta dette politisk. I neste runde blir man da beskyldt for å forbruke driftsmidlene gjennom detaljstyring. Dette er en balansegang. De har vært tydelig på at når politiet har fått økte bevilgninger, så er det POD som må arrondere dette innenfor tildelte rammer.

Kommisjonen refererte til PODs driftsanalyse av politi og lensmannsetaten 2002-2008 (PODs rapport av 2009, s 5), hvor det fremgår, sitat:

"de minste distriktene er så små at selv en minimumsløsning på operasjonssentralene er vanskelig å gjennomføre".

Til dette forklarte Storberget at det var JD som bestilte driftsanalysen som grunnlag for stortingsmeldingen som han tok initiativ til. Dette er kjernen i hvorfor han mener denne stortingsmeldingen er viktig. Befolkningen ser på lensmannsdistriktene og politidistriktet som trygghetsskapene, men de må ha blick på at det kan komme hendelser som vil kreve mer. Han syntes det er en dekkende beskrivelse, og mener at dette er en politisk kamp man må ta. Det handler om robusthet og organiseringen av distriktene. Derfor ble arbeidet med stortingsmeldingen om politiet prioritert. Det blir en viktig politisk sak.

På spørsmål om JD vurderte å etablere rutiner for at et av de store distriktene tok over ledelse og ressursstyring i en katastrofesituasjon, slik helsevesenet gjør det, svarte Storberget at han hele tiden har oppfattet at politidirektøren har denne muligheten. Han oppfattet at et slikt operativt grep ble tatt den 22. juli i forhold til politimesteren i Oslo.

5.6 Om felles nødnummer

Det har vært en kampsak for Storberget å innføre felles nødnummer, men som han ikke har nådd frem. Han trakk frem at Aftenposten i oktober 1964 skrev en artikkel om at en ekspedisjonssjef i JD hadde foreslått felles nødnummer. JD har satt i gang flere tiltak i denne retning og det pågår i dag et prøveprosjekt. Dette illustrerer godt at kriseberedskapen i Norge ikke kun dreier seg om ressurser. Det er helt nødvendig å se på tvers av etatene. Brann og politi er positive, men mange i helse stritter i mot. Han mener der derfor er viktig at etatene i fremtiden må bli flinkere til å samarbeide som de større strukturelle endringene og investeringene.

Pause fra kl 1425 - 1430

5.7 De nasjonale beredskapsressursene

Ifølge Storberget ligger ansvaret på flere nivåer i forhold til hva de de nasjonale beredskapsressursene skal ha kapasitet til å prestere. De ulike nivåene må ha et aktivt forhold til hva som forventes. F.eks. når stortinget og JD bestemte at beredskapen til politihelikopteret skulle overlates til Oslo politiet, så var dette ut fra en tankegang om at de operative ressursene arronderes best av de som er satt til å håndtere det operative. Samtidig er det slik regjeringen og justisministeren har ansvaret for totalbildet.

15

Kommisjonen refererte til at Oslo politiet har rapportert et betydelig etterslep knyttet til investeringer og utstyr, bl.a. til beredskapssenteret. Til dette forklarte Storberget at Oslo politiet alltid har rapportert om etterslep. Han viste til budsjettokumentene og utviklingen av bevilgningene til Oslo politiet som har økt betydelig.

Storberget trakk frem at Oslo politiet også har andre utfordringer enn kun penger knyttet til beredskap. Dette dreier seg også om ledelse. Etter hans oppfatning finnes det forbedringspotensial i hvordan Oslo politiet leder og styrer sine ressurser. Politiledelsen i Oslo har her et tydelig ansvar og en stor utfordring fremover.

Når det gjelder utstyr, så hadde JD en utførligrunde med POD i 2006 da det ble bevilget 100 mill. kroner ekstra, bl.a. ut fra at politiet skulle klare å kjøpe våpen og vester. Siden har budsjettene økt.

Når det gjelder investeringer og tilskudd til Oslo politiet, så har JD bl.a. vært opptatt av beredskapstroppen. Dette responderte Oslo politiet positivt på. Oslo politiet har fått enkelte ekstra bevilgninger knyttet til arrangement (Obama besøk etc.). Det har således vært et mer politisk fokus på Oslo enn øvrige distrikt. Dette er det grunn til, men noen ganger kan det bli skjevt. Man må i så fall være påpasselige med ikke å stirre seg blinde på Oslos behov, men også stille krav om hvordan midlene blir disponert.

Kommisjonen refererte til at Oslo politiet har ønsket seg to løft, hhv. til operasjonssentralen og etablering av et nasjonalt beredskapssenter på Alnabru. Videre at korrespondansen viser at det ikke ble funnet rom for dette. Storberget kjenner til arbeidet med beredskapssenteret, men kan ikke huske å ha sett noe satsningsforslag knyttet til operasjonssentralen. Beredskapssenteret har så langt ikke nådd opp i budsjettet, selv om JD har ment at dette var et viktig tiltak. Det var likevel med i planarbeidet og er fortsatt aktuelt.

På spørsmål om han er kjent med at beredskapstroppen på et tidspunkt vurderte å melde seg inoperative som følge av etterslep på utstyrssiden, svarte Storberget at han ikke er kjent med dette. Han viste til at han har fulgt beredskapstroppen nøye. Han har alltid oppfattet beredskapstroppen som nøkterne i forhold til egne behov, og som svært dyktige.

Kommisjonen refererte til at Forsvaret har sitt situasjonssenter og at han som justisminister etablerte et slags «minisits» i KSE. På spørsmål om utviklingen av et slikt situasjonssenter var aktuelt i hans tid som justisminister, svarte Storberget at det ikke var noe ønske om å knytte et operativt situasjonssenter til politisk ledelse, men fredagsmøtene gikk ut å orientere om hva som hadde skjedd. POD har i liten grad orientert om faktiske hendelser, trolig fordi dette ville være å gå over en grense, mens andre har benyttet anledningen. POD har først og fremst vært oppfatt av de internasjonale politioperasjoner. Han kan forstå at fredagsmøtene kan sees på som et slags situasjonssenter, men orienteringen var tilbakeskuende, ikke operativ, samtidig som deltakerne så fremover på aktuelle politisk tiltak.

Kommisjonen refererte til at grunnberedskapen til politiet er kategori 4 (IP4) og at det etter Nokas i 2004 var en gjennomgang av nivåene. På spørsmål om det har vært noen oppfølging, eller om han har fått innspill fra POD knyttet til nivå, antall og dimensjonering, svarte Storberget at han ikke kan huske å ha mottatt direkte innspill, men det kan være at andre i JD har fått det. Han var kjent med gjennomgangen av UEH i 2005 og at dette var et av spørsmålene knyttet til resultatreformen, men da i forbindelse med skoleskytingene, ikke terror.

Sammen med daværende kunnskapsminister Solhjell, så han nærmere på om beredskapen var god nok. De bad om en redegjørelse for hva som ble gjort, hjemmelsgrunnlag og hvordan situasjonen var, noe som politidirektøren rapporterte godt på. Politiet informerte om at håndtering av skoleskyting ble øvet, men de ikke ønsket å gå ut i offentligheten fordi dette ville gjøre folk engstelige.

Storberget forklarte at han var mest bekymret for transportkapasiteten til beredskapstroppen og UHE. Han anså det som maktpåliggende å se på hvilken kapasitet UHE hadde. Det ble redegjort for at dette var kalibrert i 2005, men JD ønsket en gjennomgang knyttet til resultatreformen. Han mente dette var viktig og trengte gode kort på hånden for å flytte ressurser innad i politidistriktene.

Når det gjelder transportkapasitet, så forklarte Storberget at det var helt avgjørende å få på plass nye redningshelikoptre fordi det ikke er realistisk at politiet selv har helikopterkapasitet i hele landet. Dette er bakgrunnen for at de etter 22. juli har sett nærmere på bruken av redningshelikoptrene knyttet til politisære prioriteringer. Han trakk frem at fremtredende akuttmedisepersonell i Nord-Norge har vært klare på at redningshelikoptrene ikke skal brukes til politiformål fordi folk da mister tillitten. Storberget er sterkt uenig i dette.

I løpet av 2006- 2007 valgte de å etablere døgnskuttinuerlig redningshelikopterbasert med 15 min respons flere steder i landet (Banak, Bodø, Ørlandet, Sola og Rygge). Nye base ble åpnet i Florø. Dette var et beredskapsløft, og som henvist til tidligere også viktig for politiets transportbehov. På den annen side er maskinparken gammel (1972) og ressurskrevende å holde vedlikeholde.

Den 23. juli var ikke Storberget ikke kjent med at HRS avslo politiets anmodning om å bruke Sea King, og at dette ble anket til JD som opprettholdt avslaget. Han legger ikke skjul på at det har vært flere diskusjonsrunder med rednings- og beredskapsavdelingen om et slikt prioriteringsspmål, men for Storberget har dette vært den mest nærliggende kapasiteten sammen med Forsvarets Bell. Det er da viktig at redningshelikoptrene er utrustet til skarpe oppdrag. Han viste til at dette er et viktig premiss for konseptvalget regjeringen foretok når de besluttet innkjøp av nye redningshelikoptre.

Kommisjonen refererte til at regjeringen i februar 2009 ble orientert om at Bell- helikoptrene skulle til Afghanistan og ikke lenger kunne støtte kontraterror, politi og kystvakt. Videre at JD høsten 2009 korresponderte med FD om mulig opprettholdt beredskap, men uten tilsagn om støtte. Til dette forklarte Storberget at de ikke fikk gjennomslag, og at det til enhver tid vil være regjeringens oppgave å vurdere virkemidlene. JD måtte bøye seg for dette.

Kommisjonen refererte til at ordningen om politihelikopter ble besluttet etablert mot JDs anbefaling før Storberget ble statsråd. Videre at prosjektet var fullfinansiert i første fase og hadde høy oppetid. I RNB 2007 ble det besluttet å ha mer fleksibilitet i forhold til kravene fra Stortinget og at Oslo fikk beskjed om at det skulle fastsette beredskapskravene «mer i forhold til politioperative behov». Dette førte til at helikopteret gikk fra 1.333 timer til 860 flytimer i året, m.a.o. ca. 65 % nedetid.

Til dette forklarte Storberget at det var viktig for JD at de som var nærmest de operative beslutningene også måtte ha et ansvar for å bestemme hvordan virksomheten skulle organiseres. Det er naturlig at Stortinget og politikere i departementet bestemmer dette. Det er aktive interesser som snakker om politihelikopteret. Han har fremdeles ikke sett den store transportkapasiteten til politihelikopteret. Han opplever politihelikopteret mer som en observasjonsplattform. Det har blitt fremstilt som om

politihelikopteret kunne ha bidratt til at beredskapstroppen kom raskere til Utøya. Dette har han vanskeligheter med å forstå tatt transportkapasiteten i betraktning.

På spørsmål om han var bekymret over beredskapsnivået i Norge når politihelikopteret var mindre tilgjengelig, samtidig som Bell i realiteten ikke var tilgjengelig, svarte Storberget at de ytret bekymring knyttet til Bell. Han viste til at overføringen av kravsetting til politihelikopteret i tilknytning RNB i 2007 ikke var for å svekke politihelikopteret, men snarere for å imøtekomme politidistriktets ønske om å bruke egne ressurser på en best mulig måte, noe stortinget ikke hadde merknader til.

Kommisjonen refererte til at håndteringen den 22. juli var en blanding av politiaksjon og redningsaksjon, spesielt på Utøya. Videre at LRS ikke ble etablert, verken i NBPD eller OPD og at flere samvirkeaktørene har gitt uttrykk for at redningstjenestekonseptet er løselig organisert, mens andre har tatt til ordet for lovreguleringer av redningstjenesten for å tydeliggjøre ansvarslinjer mv.

Til dette forklarte Storberget at han har stor forståelse for at politimestrene ønsker frihet til å avgjøre organiseringen i krisesituasjoner. Han ønsker ikke kun å basere sin vurdering av regelverk og handlingsrom utelukkende på 22. juli fordi det har vært flere kriselignende situasjoner hvor politimesterne har vist seg denne fleksibiliteten verdig. Politiet har fått gode tilbakemeldinger fra redningsetatene på hvordan kriseledelsen har blitt organisert. Det er derfor vanskelig for ham å svare på om en innstramning er nødvendig.

5.8 Våpenregisteret og våpenlovgivningen

Storbergets politisk standpunkt har vært å stramme inn lovgivningen. Han ønsket våpenlovutvalget velkommen. JD innførte restriksjoner, f.eks. regler om våpenskap. Dette var ikke enkelt fordi det var sterke motkrefter som pekte på at dette var tegn på mistillit.

Kommisjonen refererte til at det i Norge er tillatt for privatpersoner å eie halvautomatiske våpen som ikke er brukt i jaktsammenheng. Til dette forklarte Storberget at hans personlige ståsted er på forbudslinjen særlig i forhold til våpen som ikke har nytteverdi, men dette må en skape politisk enighet om.

Kommisjonen refererte til at våpenlovutvalget karakteriserer våpenregisteret som så mangelfullt at det ikke møter kravene til offentlige registre. Til dette forklarte Storberget at han delvis er enig. Det er grenser for hvor langt man skal gå i registreringen, men han er enig i at f.eks. at våpeneiere eksempelvis må tåle at det kreves fornyelse av legeattester for å bære våpen.

Kommisjonen refererte til at politiet i varierende grad har fulgt opp personer som har vist seg uverdige til å inneha våpenlisens. Ifølge Storberget kan dette være et incitament til å gjøre loven tydeligere og enklere på området og at dette var en av grunnene til at arbeidet med våpenloven, derav utvalget.

5.9 Etatsstyring og effektivitet i politiet

Kommisjonen refererte til at det den 22. juli var lite folk på jobb ved flere politidistrikt og at Kommisjonen har stilt spørsmål om dette er et særsyn pga ferien. Storberget ble i denne anledning forevist en plansje som viser bemanningsoversikten gjennom en uke i forhold til etterspørsel av operative turnustjenester ved OPD. Kommisjonen pekte på at det selv for beredskapstroppen fremstår som om ressursene er mest til stede i kontortiden, og at det er et betydelig gap mellom tilstedeværelse og etterspørsel i helgen.

Storberget forklarte at han har sett et lignende bilde i forhold til når folk er jobb i Oslo. Han pekte på at det er en lederoppgave å finne en bedre balanse mellom den operative utetjenesten og andre tjenesteområder.

Knut Storberget, 7. juni 2012

Samtidig er det en forventning om at alvorlige saker etterforskes ferdig. Han har tidligere tatt opp at det må være mulig med mer fleksibilitet, dvs. at også etterforskere kan gjøre noe operativ utetjeneste. Dette er adressert i resultatreformen og er et forsøk på å skape bedre måleparametere enn hva som er tilfellet i dag.

Kommisjonen fremviste en annen graf som illustrerer den totale turnustiden som tjenestemenn lønnes for ved OPD målt i forhold til hva som resulterer i patruljetid og hvor mye/lite av dette som resulterer i aktivt loggede oppdrag.

Storberget forklarte at han tror ikke har sett en slik oversikt tidligere. Han viste til at ledelsen ved OPD kan gi nærmere svar, men trakk frem at politisk ledelse har stilt seg undrende til at det har vært såpass liten politikraft tilgjengelig ute i gatene. Da JD i 2011 gikk i dialog med politidirektøren og politimesteren i Oslo om samme tema, overrasket det ham å høre at en tilleggsbevilgning på kun kr 500.000,- innenfor et budsjett på 2,5 mrd. kroner, var nok til å etablere tilstedeværelse i Oslo sentrum. Dette er en av årsakene til at JD mente det var nødvendig med driftsanalysen som skulle danne grunnlag for resultatreformen.

Kommisjonen refererte til at Riksrevisjonen i sin rapport om JD (2010) pekte på at antall hendelser er størst i helgene, men at bemanningen i helgen er ca halvparten som i ukedagene. Videre at JD i sitt svar skrev at, sitat:

«Det ved oppsett av turnus er en rekke hensyn som må tas, herunder HMS-krav. Hensynet til tjenstlige behov må veies opp mot arbeidstakernes behov og formelt regelverk ved utarbeidelse av turnus og tjenstelister. Resultatet blir lavere bemanning på kveld/natt og helg sammenlignet med mandag til og med fredag.

På spørsmål om JD har utfordret politiet på bedre styring av ressursene mot helgen, svarte Storberget at spørsmålet om bemanning i helgene er tatt opp flere ganger. Han viste til tildelingsbrevene. Han forklarte at JD har fått gode svar på hvorfor ting er som de er og at bildet ikke er svart/hvitt. Dersom man skal ha god grunnberedskap så må man ha bemanning til enhver tid. Terrorangrepet skjedde f.eks. fredag i normal arbeidstid.

På spørsmål om JD har utfordret rammeverket knyttet til bemanning, svarte Storberget at det har vært en rekke initiativ for å endre dette. Han pekte på at han selv var sentral i politikonflikten i 2009, hvor de etter hans oppfatning befant seg midt i denne problemstillingen. Det ble jobbet intenst for å få i stand mer fleksibel turnuslister. Det var streikende politi i gatene og ambisjonen til JD og politidirektøren var å sørge for at ikke ressursene ble bundet opp for å oppnå handlingsrom.

Det er arbeidstidsbestemmelsene som i stor grad gjør dette noe vanskelig. Det er et paradoks at også tjenestemennene er misfornøyd. Han ser derfor med undring på at fagforeningenes iver i denne sammenheng, samtidig som tjenestemennene mister fleksibilitet for egen fritid og arbeidstid. Storberget ønsket i den anledning en forskrift som kunne brukes ved uenighet, men denne ligger på vent.

Når det gjelder bruk av responstid som måleindikator, så forklarte Storberget at dette har vært et yndet politisk debattertema. Han mener debatten er noe overvurdert fordi det til syvende og sist handler om ressurser. Etter hans oppfatning må man gjøre hva man kan for å få mer mannskap, bedre vaktordninger og høyere pensjonsalder. Han pekte på at gjennomsnittlig responstid er registrert som lav, men ute i distriktene skal det godt gjøres med et politi på 15 minutters responstid. Derfor var det viktig med så høyt opptak av politistudenter og så stor økning i driftsbudsjettene som regjeringen besluttet.

På spørsmål om det kan settes responstid som sier at 90 % av befolkningen skal nås innen en viss tid tilsvarende som i helsesektoren, svarte Storberget at dette er mulig, men vil kreve fortsatt oppbemanning.

5.10 Om læring i politiet og kulturen i politiet

Storberget forklarte at læringskulturen til politistudentene er betydelig forbedret. Han opplever politietaten som forholdvis læringsvillig, men også sterkt preget av en konservativ grunnholdning. Samtidig er det mange politidistrikter som har vært mer villig til å endre seg med tiden.

Kommisjonen refererte til at det kan oppfattes som om politiet i liten grad nyttiggjør seg av statistikk for å utvikle seg operasjonelt, som f.eks. arbeidstidsdekning. Storberget forklarte at det er vanskelig å svare konkret på spørsmålet, men pekte på at dette har med ledelse å gjøre på det operative nivå.

Pause kl 1515 - 1525

6. Politiets sikkerhetstjeneste (PST)

6.1 Justisdepartementets arbeid med PST

Det var seks styringsmøter mellom PST og politisk ledelse i året. Agendaen var todelt, hhv. 1) enkeltsaker ut i fra den konstitusjonelle kontrollen og ansvaret i det forebyggende sporet og 2) eventuelle andre saker, som f.eks. trusselvurderinger.

Han opplyste at han i alle år valgte å prioritere kontakten med PST. JD besøkte PST ved flere anledninger og var også på besøk hos E-tjenesten. Storberget hadde også behov for kontakt med PST knyttet til sin egen internasjonale virksomhet. PST orienterte om et godt internasjonalt samarbeid, noe som Storberget fikk bekreftet av samarbeidende aktører.

Det var flere diskusjoner knyttet til OSINT, noe som nå er forsterket i budsjettene. Han deltok på årlige samlinger med livvaktstjenesten i forbindelse med øvelser på Rena, og ved en anledning også sammen med FSK. Dette gav et godt bilde av utfordringene.

Kommisjonen refererte til at PST overfor kommisjonen har hevdet at de kun blir styrt på om de holder den økonomiske rammen og at de unngår kritikk fra EOS-utvalget, samt at PST har etterlyst en mer aktiv rolle i forhold til strategisk og faglig ledelse. Til dette forklarte Storberget at den daglige styringen av PST i stor grad skjer gjennom politiavdelingen. En av begrunnelsene for å forsterke politiavdelingen var å styrke avdelingens kompetanse knyttet til PST relaterte saker.

Hva angår den konstitusjonelle kontrollen så følte Storberget seg til tider noe alene i møtene med PST. Han pekte på at det er viktig at flere stiller kritiske spørsmål i utøvelsen av denne kontrollen, særlig knyttet til bruken av tvangsmidler. Han trakk etter hvert til seg medarbeidere i politiavdelingen som fylte denne rollen. Han husker henviste til protokollene om hvem som deltok i møtene.

Han anså det som hensiktsmessig ved enkelte møter å bringe med seg flere for å ivareta det konstitusjonelle ansvaret. Dette gjaldt f.eks. spørsmål om metodebruk og beslutninger knyttet til når man skal iverksette, og når man skal avslutte. Dette gav et bilde av PSTs aktivitet i det forebyggende sporet. Det å gå inn i enkeltsaker er sjelden for en statsråd. Han kjente til JDs historie og Lund kommisjonen. Han ønsket av den grunn å holde i kontrollen, ikke minst for å få et bilde av hvor krevende det er å gå inn i en forebyggende sak.

Knut Storberget, 7. juni 2012

Kommisjonen refererte til at enkelte med styrke hevder at PST burde vært organisert under POD, mens andre mener dagens organisering er den riktige. Til dette forklarte Storberget at det er mange interesser som spiller inn. Han har selv vært primært opptatt av at PST skal være potent i forhold til eget ansvarsområde og den konstitusjonelle kontrollen.

Storberget forklarte at han ikke noen gang har stanset PSTs begjæringer om metodebruk, men det var intense diskusjoner knyttet til når metodebruken skulle opphøre. Det var også viktig å tilfredsstille EOS utvalget i Stortinget. Det er da et dilemma når man senere får kritiske spørsmål knyttet til hvorfor det ikke registreres mer. Man må finne en balanse.

6.2 PSTs ressursituasjon

På spørsmål om hvordan han vurderer ressursituasjonen til PST i forhold til oppgavene, svarte Storberget at han ser frem mot at PST skal fortsette å styrke ressursene. Bevilgningen har økt gradvis (pluss 60 % de siste årene), noe som etter hans oppfatning er viktig for å sikre relevant kompetanse og for å bygge opp virksomheten. Han pekte på at det alltid vil være vanskelig å vurdere når denne type etat har nok midler.

Kommisjonen refererte til at PST har gitt uttrykk for ressursknapphet og mer eller mindre ubevisst har nedprioritert etterretningsvirksomheten til fordel for å drive overvåkning og etterforskning. Til dette forklarte Storberget at PST i stor grad har fått det de har bedt om, men etter hvert ble JD oppmerksom på at etterforskningssakene krevde mye ressurser sammen med livvaktjenesten. Dette var et motiv for å be om mer bevilgninger.

Storberget kan ikke huske om PST foreslo å overføre den åpne etterforskningen til politiet og at Riksadvokaten i 2011 avviste dette forslaget. Dette er beslutninger som tillegger påtalemyndigheten.

På spørsmål om det etter hans oppfatning er fornuftig at livvaktjenesten ligger under PST og at det eksisterer to livvaktjenester, svarte Storberget at dette har vært diskutert i Stortinget. Han ser store driftsfordeler ved kun å ha en livvaktjeneste, men her er det delte oppfatninger. Det er vanskelig å svare på hvor en slik livvaktjeneste evt. skulle organiseres. Når dette ble tatt opp i Stortinget under Dørum ble det intens debatt, noe som illustrerer hvilke utfordringer man står overfor når ressursene skal omdisponeres.

6.3 PSTs trusselvurderinger

På spørsmål om i hvilken grad Storberget brakte videre de overordnende trusselvurderingene til regjeringsskollegiet, svarte Storberget at dette ble behandlet i RSU. Han er usikker på om dette var en årlig behandling. JD bad PST om å være mer åpen på flere hold, og dette resulterte i de åpne trusselvurderinger. De graderte vurderingene ble sirkulert til enkelte, bl.a. til SMK.

Kommisjonen refererte til at PST hadde regnet med større etterspørsel knyttet til sektorspesifikke trusselvurderinger etter overgangen til de åpne trusselvurderingene. På spørsmål om dette ble tatt opp som en bekymring, svarte Storberget at dette ikke ble tatt opp direkte med ham, men det kan hende at det er gjort overfor JD som sådan.

PST tok opp spørsmålet om statsrådenes sikkerhet med Storberget. Dette var det flere runder omkring og han var selv engasjert. PST slet av ukjent grunn bl.a. med å få gjennomført trygghetssamtaler med sentrale statsråder. Dette ble tatt opp med Storberget og han gikk videre bilateralt, herunder spørsmålet knyttet til regjeringens biltjeneste.

Når det gjelder posisjonsrisikoene så ble dette diskutert i regjeringsskollegiet. Storberget tror han i den anledning tok med seg sjef PST og politidirektøren for å understreke betydningen av at den enkelte selv også måtte ta del i sikkerhetsarbeidet.

Når det gjelder sikkerhetstenkningen i regjeringen, så vil han være forsiktig med å trekke konklusjoner, men etter hans oppfatning var det bekymringsfullt at ikke posisjonssikkerheten ble tatt alvorlig nok av enkelte. Dette ble rettet på.

6.4 PSTs samarbeid med andre

Storberget ble spurt om i hvilken grad han har tanker om, eller om det er lagt føringer for hvem PST kan samarbeide med i Norge utover sikkerhetstjenestene.

Storberget forklarte at dette fremgår av forebyggingsplanen mot voldelig ekstremisme. Han trakk frem at det har vært diskusjoner knyttet til bl.a. viktigheten av å samarbeide med forskningsmiljøene og at PST trekker til seg kompetanse som er annerledes enn den man tradisjonelt har i politi Norge.

Storberget forklarte at arbeidet med å legge til rette for at PST skulle ha en mer åpen stil startet under Dørum og fortsatte under ham selv. Storberget mente det f.eks. var viktig å ha god dialog med de muslimske miljøene. Dette var bakgrunnen for at daværende sjef PST Jørn Holme og han selv deltok på debatt i det muslimske studentsamfunn. I forkant av debatten hadde det vært stor oppmerksomhet knyttet til at muslimene følte seg overvåket. Holme var svært åpen om hvor stort omfanget av overvåkingen var og responsen var positiv.

Det var også en diskusjon knyttet til beskyttelse av parlamentarikere. Det ble åpnet opp for at PST kunne gi direkte orienteringer til presidentskapet i justiskomiteen og via statsråden i utvidet utenrikskomite.

Kommisjonen refererte til at andre etaters taushetsplikt har vært til hinder for samarbeidet med PST, f.eks. tolløven hvor terskelen er vesentlig høyere for at tollvesenet kan gi informasjon enn hva PST har anledning til å registrere.

Storberget viste til at dette har vært et gjennomgående tema på generelt grunnlag. Det fremgår av handlingsplanene at det skal være en ny gjennomgang av taushetspliktsreglene knyttet til samhandlingen mellom politiet og det sivile samfunn. Lovavdelingen har foretatt en slik gjennomgang. Konklusjonen er at taushetspliktsreglene faktisk ikke gjelder i flere av tilfellene der det påberopes, men at man har en ytringsplikt. Således brukes taushetsplikten som en begrunnelse for å la være å gjøre eller si noe. Dette opplever han som en stor utfordring. Handlingsplanene peker derfor på at selve oppfatningen av taushetsplikten er like viktig som hva loven faktisk sier om det tverrsektorielle samarbeidet. Barnevernet er et slikt eksempel.

Kommisjonen refererte til at PST i sin evalueringsrapport peker på at det kan ha utviklet seg en «forsiktighetskultur» med hensyn til at de ikke fullt ut bruker handlingsrommet og muligheten til å foreta personregistreringer.

Til dette forklarte Storberget at han mener det til tider er sunt å være forsiktig. Spørsmålet er hvor «forsiktighets terskelen» skal ligge. Etter hans oppfatning må den legitimiteten som PST er avhengig av i samfunnet ikke undervurderes. Det er derfor grunn til å være varsom med å tro at utvidede hjemler knyttet overvåking vil automatisk resultere i bedre sikkerhet. Han viste til at Lund kommisjonens funn satte denne

tillitten på prøve. Han pekte på som et eksempel at for å avsløre ABB på Åsta, så handler det først og fremst om tillitt, og at folk ønsker å informere politiet.

Kommisjonen refererte til at PST har fått metoder og anledning til å undersøke om noen forbereder terror, men at PST peker på at de i mindre grad har utnyttet muligheten fordi de har vært engstelige og holdt seg innenfor sikkerhetsmarginer.

Storberget er ikke sikker på om dette bildet stemmer. Etter hans oppfatning er utfordringen at PST ikke får tilgang til grunnlagsinformasjonen som gir rimelig grunn til å undersøke i en forebyggende sak. Dersom det handler om en ensom ulv, så må PST få signaler om at det er rimelig grunn. Utfordringen er derfor hvordan slike signaler skal fanges opp.

Kommisjonen refererte til den etterretningsaktiviteten som ikke handler om inngripende metoder, men om oppfølging av tips og bekymringsinformasjon på et tidligere stadium. Til dette forklarte Storberget at han hittil har forstått «forsiktighetsspørsmålet» slik at det har handlet om engstelse for å krysse grensene for utradisjonell metodebruk. Kommisjonen viste til at med «forsiktighet» i denne sammenheng også menes oppfølging av tips, registrering av opplysninger mv.

Storberget forklarte at han har større forståelse for dette, særlig knyttet til mengde informasjon, håndtering av åpen kildeinformasjon og om PST er en attraktiv tipsmottaker. Han mener debatten i for liten grad har fokusert på hvordan gjerningspersonen kunne vært stanset tidligere.

Kommisjonen refererte til at Storberget som statsråd fremmet besikkelse av hhv. ny sjef PST og ny politidirektør. På spørsmål om han signaliserte at noe skulle gjøre annerledes enn forgjengerne, svarte Storberget at de var opptatt av at den nye PST sjefen skulle fortsette åpenhetsslinjen av legitimitetssyn og det var et politisk krav om at særlig stortinget måtte få orientering om PST aktivitetene. Når det gjelder politidirektøren så var det knapt med tid før 22. juli 2011.

Pause kl 1615 – 1625

7. Sikring av regjeringskvartalet og andre skjermingsverdige objekter

7.1 Sikringsprosjektet

Storberget husker ikke når han først ble kjent med prosjektet, men husker at spørsmålet om status knyttet til PODs utredning ble tatt opp på et morgenmøte, enten i 2009 eller 2010. Han husker ikke hvem som tok det opp, men tror det kom opp i anledning et brev fra SMK til JD som gikk til arkivet. Det var helt klart FADs ansvar å følge opp tiltakene.

Prosjektet ble også tatt opp på et fredagsmøte der tilsynsrapporten fra DSB ble diskutert som sådan, herunder sikring av regjeringskvartalet og at FAD hadde ansvaret for den utvendige objektsikringen. Politisk ledelse bad om at avdelingen skulle følge opp sikkerhetsutfordringene overfor FAD for å rette opp i hva som fremgikk av tilsynsrapporten under FADs ansvarsområde.

Storberget tok opp tilsynsrapporten direkte med statsråd Grande Røys. Når det gjelder PODs tiltak så fikk han informasjon om at flere var oppfylt, men det gjensto noen.

På spørsmål om hvordan han oppfatter JDs rolle mht sikring av regjeringskvartalet, svarte Storberget at han oppfattet det som om JD først og fremst skulle bistå FAD, spesielt ettersom politiet hadde utarbeidet

Knut Storberget, 7. juni 2012

tiltakene og at disse skulle bli gjennomført. Det var ingen restriksjoner i forhold til at JD kunne formidle til FAD at tiltakene måtte gjennomføres. Dette ligger innenfor JDs ansvarsområde.

Han har ikke selv sett POD rapportene fra 2004 (med bilder og simuleringer). Han ble fortalt at dette var et prosjekt som i stor grad SMK igangsatte i forrige regjeringsperiode. Initiativet kom fra SMK før han tiltrådte, og han har forståelse for at også SMK tok ansvar for regjeringens sikkerhet. Han var ikke på noe tidspunkt i kontakt med lokale politikere om prosjektet. Han husker ikke om Moland Pedersen kontaktet Erling Lae etter at byrådet vedtok å gå i mot stenging av Grubbegata. Han kan ikke huske om SMK tok opp at de ønsket at JD skulle ta over ansvaret for oppfølgingen fra FAD.

Kommisjonen refererte til at SMK den 23. april 2008 innkalte Østgaard og Melander fra JD, og representanter fra POD og FAD, for å diskutere fremdriften av tiltakene. På møtet ble det diskutert behovet for en overordnet status knyttet til prosjektet og at regjeringsråden forslo at POD skulle gjennomgå fremdriften overfor alle som skulle gjennomføre tiltak, inkludert SMK. Videre at det følger av et internt notat fra SMK at de ønsket at JD skulle følge opp FAD, og at SMK skulle konsentrere seg om sine gjennomføringsoppgaver.

Storberget kan ikke huske å ha blitt orientert om nevnte møte. Han tviler på at han har blitt orientert dersom det ikke var noen spesiell grunn til å løfte det til politisk ledelse. Dette hadde det vært grunn til dersom det var slik at JD skulle overta oppfølgingsansvaret fra SMK.

Kommisjonen refererte til møtenotatet fra april 2008 hvor det bl.a. fremgår at JD muntlig orienterte om status i fremdriften, herunder fra POD og fra FAD. Videre at regjeringsråden anmodet POD om å påta seg oppdraget om å gjennomgå fremdriften i de forskjellige tiltakene for å sikre at de politifaglige anbefalingene ble fulgt opp. Kommisjonen viste videre til brev av 16. mars 2009 (dok 40) hvor SMK bad om at JD, gjerne gjennom POD, skulle foreta sin gjennomgang.

Storberget kan ikke huske å ha sett dette brevet. Han spurte kommisjonen om det finnes en påtegning fra JD. Kommisjonen opplyste at de kun har en SMK kopi og at det ikke var samme brev som gikk til arkivet. Kommisjonen viste til at Knut Fosli senere i mars 2009 skrev til POD, og bad om at POD skulle foreta utredningen og at fristen ble satt til 15. august 2009. Kommisjonen viste videre til brev datert 20. mai 2010 fra POD v/ Killengren til JD (dok 46) hvor det fremgikk at JD har «en sentral rolle i dette arbeidet».

Storberget kan ikke huske å ha sett dette brevet, men nettopp dette brevet kunne være noe av foranledningen til at spørsmålet om status knyttet til PODs utredning ble tatt opp på nevnte morgenmøte. Han kjenner ikke til hva som skjedde videre annet enn at JD gav beskjed til embetsverket om å etterlyse overfor FAD de resterende punktene.

Kommisjonen refererte til internt notat (dok 46) om samtale mellom Østgaard og Henriksen (SMK) som viser enighet om at JD skulle ha et møte med FAD for å gjennomgå tiltakene som ikke er ukvittert for deretter og rapportere status til ledelsen. Kommisjonen viste til at dette ikke ble fulgt opp.

Etter spørsmål forklarte Storberget at han ikke har ytterligere kommentarer til dette. Statsråder involveres naturligvis ikke i alle samtaler embetsverket har med andre. Han henviste til aktørbildet som kommisjonen har referert til. På spørsmål om JD var bekymret for sikkerheten på dette tidspunktet, svarte Storberget at en av årsakene til diskusjonen på morgenmøte var at tiltakene ble etterlyst. Samtidig var JD generelle i den

forstand at de ikke adresserte Grubbegata konkret. Han husker at foliering av vinduer var tema, ettersom dette ble ansett som et indre tiltak.

Kommisjonen refererte til at vesentlige sikkerhetstiltak gjensto og at politidirektøren var bekymret. Videre at kommisjonen har fått opplyst at ingen i FAD har sett POD rapporten (20. mai 2010) og at ingen i FAD har oppgitt å ha mottatt informasjon om politidirektørens bekymring.

Storberget forklarte at han ikke kan tilføre mer enn hva som allerede er forklart. Kommisjonen oppsummerte hans forklaring kort, herunder at han overfor Grande Røys har følt et ansvar for å følge opp tilsynsrapporten og at han mener å huske at dette også inkluderte bygningssikkerhet. Videre at da POD rapporten kom opp i morgenmøte, så hadde han ingen prinsipielle synspunkter annet enn at han gav instruksjoner om at embetsverket måtte følge opp som følge av JDs samordningsansvar. Storberget kommenterte at dette er riktig oppfattet.

Storberget husker ikke om de i samlet regjeringskollegiet diskuterte regjeringens sikkerhet, foruten posisjonssikkerheten.

På spørsmål om mer kunne blitt gjort, svarte Storberget at man i ettertid ser at alt burde blitt gjort for å unngå den situasjonen som oppsto. Han opplevde det som veldig klart at det var FAD sitt ansvar. Det var viktig å få signalisert til FAD at de hadde dette ansvaret og at man nå måtte få orden på dette. Han tenkte da ikke spesifikt på Grubbegata, men for å få fullført det som POD anbefalte. Han kan ikke huske om det var konkrete diskusjoner om Grubbegata, men kan heller ikke utelukke det.

På spørsmål om han har reflektert over om JD også hadde et selvstendig ansvar etter sikkerhetsloven som eier av en av de skjermingsverdige virksomhetene i bygget, svarte Storberget at alle har et ansvar når det gjelder denne type spørsmål. Samtidig var det viktig å få gjennomført PODs tiltak.

7.2 NSMs tilsyn med objektsikkerhet

Kommisjonen refererte til at NSM har rapporteringsplikt til JD på sivil side, men at NSM ellers er administrativt underlagt FD. På spørsmål om det er JD som skal påse at NSM skal gjøre det de er pålagt å gjøre etter sikkerhetsloven, svarte Storberget at JD i stor grad har dette ansvaret hva angår den faglige linjen til NSM. Han kan ikke huske om NSM har øvet tilsyn med objektsikkerhet. NSM deltok på fredagsmøtene, men han husker ikke om NSM trakk opp dette.

Storberget mener det ikke er tvil om at høyblokken er et meget skjermingsverdig objekt. Det ville ikke vært noe hindrer for NSM å føre tilsyn med FADs håndtering av sikkerheten til høyblokken.

Kommisjonen refererte til at tilsyn kunne vært til hjelp for FAD i forhold til å ta ansvar og få fortgang i det som oppfattes som sendrektig gjennomføring av PODs anbefalinger. Storberget er enig i dette resonnementet.

Kommisjonen refererte til at JD i St. meld nr. 22 (2007-2008) skriver, sitat:

«Forebyggende sikkerhetstjeneste omfatter i Norge alle tiltak for å sikre skjermingsverdig informasjon og skjermingsverdige objekter mot bl.a. terrorhandlinger.[...] NSM gir anbefalinger om forebyggende sikkerhetstiltak og fører tilsyn med at virksomhetene oppfyller plikter i eller i medhold av sikkerhetsloven»

Storberget kommenterte at han ikke har mer å tilføye enn det som allerede er forklart.

Knut Storberget, 7. juni 2012

7.3 Justisdepartementets samordningsrolle og arbeid med DSBs tilsyn

Storberget forklarte at han fra sitt ståsted husker at det i stor grad var kontakt i form av en møtestruktur på embetsnivå mellom departementet som hadde hatt tilsyn og JD. Politisk ledelse bad om å få rapporter. Han husker godt at dette var et tema da JDs samordningsrolle ble debattert i kjølevannet av Riksrevisjonens rapport. Foruten med Grande Røys, så kan han ikke huske personlig å ha fulgt opp direkte overfor andre statsråder. Det har antagelig i stor grad blitt gjort på statssekretær nivå.

Kommisjonen informerte Storberget om at Grande Røys overfor kommisjonen ikke erindrer at han snakket med henne om tilsynet. Storberget forklarte at han er ganske sikker på at han gjorde det.

Kommisjonen refererte til at Østgaard har gitt uttrykk for at JD var tilbakeholdne med å kritisere andre departement, bl.a. for å unngå medieoppmerksomhet. Til dette forklarte Storberget at spørsmålet om tilsyn må kunne diskuteres uten redsel for media. Man må dessuten tåle oppmerksomhet i media. Det må være i alles interesse å få frem denne type saker. Som justisminister hadde han ingen interesse i at den skulle skjules, selv om en justisminister ikke tar kontakt med media for å fortelle om det. Etter hans syn må JD og DSB aktivt følge opp hvordan tilsynet ble gjennomført, noe han også forutsatte. Etter Riksrevisjonens rapport mente han at JD måtte få mer informasjon som lå til grunn for tilsynet, og dette var en av årsakene til «firer forumet» ble opprettet (jevnlig møter med departementet, DSB, NSM, POD og PST).

Kommisjonen refererte til at Storberget beskriver en «tett på holdning» til disse spørsmålene, men det oppfattes av Kommisjonen at Ruud og Østgaard har et mye mer lunken forhold. På spørsmål om hvorfor det er slik, svarte Storberget at de er forskjellige. Han oppfatter den eventuelle forskjellen som del av kulturen og viste til at det var interne debatter i JD knyttet til bl.a. åpenhetslinjen til PST hvor det fremkom ulike ståsted og tilnærminger.

Storberget ble spurt om hva som prinsipielt er JDs ansvar dersom et annet departement ikke fullt ut oppfyller forventningene innen grunnsikring, beredskap eller andre viktige samfunnsikkerhetsspørsmål. Til dette forklarte Storberget at JD og han som statsråd først og fremst skal være en påskynder overfor aktuelle departement.

Det har vært generelle runder på tilsynene i regjeringen. Han husker ikke om han har tatt opp noen konkrete bekymringer med statsministeren alene. Etter hva han husker har det ikke vært diskutert å gi DSB mulighet til å gi pålegg på lik linje med NSM og arbeidstilsynet. Det har ikke overfor ham blitt problematisert at JD fører tilsyn med seg selv.

Kommisjonen refererte til at det, både i denne sammenheng og andre, fremstår som om respekten for det konstitusjonelle ansvaret er så stor og viktig at både enkeltpersoner, departementer og etater fremstår som generte i forhold til å ta ting med hverandre. Storberget ble spurt om han har reflektert over dette og at det fører til at ting tar tid.

Storberget tror dette er et poeng. Han viste til at folk ikke ønsker «å trække inn på andres teig». Sanksjonsmuligheter kan i denne forbindelse bidra til å få lagt mer makt bak kravet.

Kommisjonen refererte til at FAD har pekt på at det er tungt å få til IKT eller effektiviseringsgevinster på tvers av forvaltningen som følge av det konstitusjonelle ansvarskortet. Videre at NSM sjefen har gitt uttrykk for at å legge til rette for det tverrgående ansvaret ikke er kulturelt godt forankret i regjeringenes arbeidsform.

h

Storberget tror dette er riktig. Han pekte på at det er store utfordringer knyttet til å forandre struktur og egen sektor, samt det å samarbeide på tvers. Han opplever det ikke slik at man trekker det konstitusjonelle kortet, men snarere budsjettkortet.

På spørsmål om statsministeren kunne gjøre mer for å legge til rette gjennom måten å lede regjeringens arbeid på (jfr. «tonen på toppen»), svarte Storberget at alle departement kunne hatt prosesser som gikk mer i retning av å gjøre denne type arbeid på tvers. Han viste til at f.eks. budsjettkonferansene er preget av vanntette skott. Han mener det er en stor utfordring, både i regjeringssammenheng og i den øvrige statsforvaltningen, å få til samarbeidstiltak, selv om gevinsten ofte er størst der.

Kommisjonen refererte til at Schjødt Pedersen pekte på at regjeringen er et beslutningsorgan og ikke et oppfølgingsorgan. På spørsmål om det er noe prinsipielt i veien for at oppfølging settes på dagsorden, svarte Storberget at det er ingen ting i veien for å diskutere oppfølging, noe regjeringen gjør i flere saker. Dette kommer bl.a. til syne i budsjettdokumentene, stortingsmeldinger og arbeid overfor stortinget ellers. f.eks. hvordan det går med avvikling av soningskø, antall politifolk og redningshelikopter osv.

Kommisjonen viste til den enhetlige nasjonale strategien i Storbritannia knyttet til terrorisme (protect, prevent, persue og prepare), og at Home Office rapporterer halvårlig til Joint Intelligence Committee, noe som ligner på RSU. På spørsmål om et topptungt blick i større grad vil påvirke gjennomføringskraften, svarte Storberget at dette ikke kan utelukkes.

8. Oppsummering og avsluttende spørsmål

Storberget trakk frem følgende områder som viktige i beredskapssammenheng:

1. Forebygging

Storberget viste til forebyggingsplanen mot voldelige ekstremisme som kommisjonen er kjent med.

2. Styrke den operative kraften

Storberget mener at satsingen med antall politi, beredskapstroppen og PST og bistandsinstruksen, er riktig og må følges opp.

3. Bedre respons

Storberget ønsket å understreke resonnementet knyttet til transportkapasitet og redningshelikopter, noe han anser som et svært viktig tiltak.

4. Forenkle anskaffelsesprosessene

Han viste til at anskaffelsesprosessene kan være en tidstyv i beredskapssammenheng.

5. JDs muligheter til å overstyre på samordningsfeltet

Han viste til operative grep i JD, f.eks. fredagsmøtene, firermøter og øvelser/planverk i departementet. Man bør i større grad se på mulighetene for å overstyre der det er behov.

6. Lovverk

Storberget viste til hva som er sagt vedr. metode og straffelovgivning, spesielt knyttet til evnen til å avverge angrep (forberedelseshandlinger)

7. Rettspsykiatri

Dette er ikke en del av mandatet til kommisjonen, men Storberget pekte på at han over tid har ment at det medisinske prinsippet bør endres i retning av den nordiske modellen.

8. Omsorgssituasjonen for de berørte

Etter hans syn er dette avgjørende viktig for 22. juli håndteringen.

Kommisjonen refererte til at han gav uttrykk for at han ønsket seg en mer foroverlent departementsledelse. På spørsmål om hva som kan gjøres med dette, svarte Storberget at det ble lansert en rekke tiltak hva angikk samordning, som også ble gjengitt i Stortingsmeldingen i 2008. Mye er gjort på beredskapsområdet og flere leverer godt. Tiltakene brakte JD nærmere aktører av betydning på beredskap- og tilsynsområdet jf. fredagsmøtene og «firermøtene». Det var også viktig at de i større grad øvde og var ute i konkrete situasjoner, samt utarbeidet planverk knyttet til bl.a. talepunkter, varsling og utrustning for politisk ledelse. Samtidig var man bevisst på ikke å krysse grensen til det polisiære.

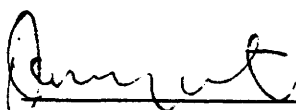
Kommisjonen viste til at enkelte har gitt uttrykk for at JD har et meget stort kontroll- og saksspenn og at det av den grunn bør gjøres endringer i porteføljen og organiseringen. Storberget forklarte at han vil være forsiktig med å gi noen klare råd i forhold til hva som bør gjøres med JD i fremtiden. Han pekte på at det ikke er noen tvil om at JD er blitt et svært stort departement. Han har sett i utlandet at andre departement har større politisk ledelse, og dermed får en sterkere politisk styring. Samtidig opplever han at siste endring, da utlendingsavdelingen ble trukket inn i JD, også gav tydelig synergieffekter. Han syntes det er vanskelig å svare konkret på om det er stor synergieffekt mellom lovavdelingen og politiavdelingen, men det er ingen tvil om at det er nyttige elementer i krysningspunktet mellom lovavdelingen og de andre avdelingene.

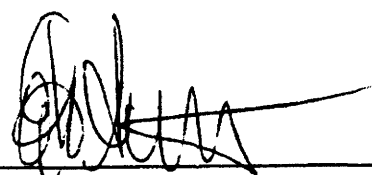
Avslutning

Storberget har intet å utsette på hvordan intervjuet er gjennomført. Han har opplevd intervjusituasjonen som meget bra.

Intervjuet ble avsluttet kl 1715.

Gjennomlest og akseptert som et dekkende referat den 29.6.2012

Sign intervjuobjekt

Sign referent